

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

9. juli 2019

UKA2019/120

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Meeqqat atuarianni naammassisut amerlanerpaat ilinniartitaanerup iluani ingerlaqqittarnissaat qulakkeerniarlugu meeqqat atuariata siunertaata qanoq ittuuneranik ittuusariaqarneranillu naatsorsuutiginninneq pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut Ilaasortaq Sofia Geisler, Inuit Ataqatigiit)

Tungavilersuut:

Naalakkersuisut ukiup tulliani Inatsisartunut saqqummiunneqartussatut pilersaarutaasumik ilinniartitaanerup aaqqissuussaanera eqaatsoq ataqatigiissorlu pillugu iluarsartuusseqinnissamik suliaqarnerat ilisimavara.

Apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuutip matuma siunertarivaa meeqqat atuarianni atuartitsinerup imarisaanut atuartunillu nikeriartitsinissinnaaneranut tunngatillugu meeqqat atuariata pitsaassusaata oqallisigisassanngortinnera, atuartunit amerlanerpaanit meeqqat atuariata iluatsitsiviusutut misigineqarnissaa pisinnaaqqullugu. Taamaasilluni qulakkeerniarneqassalluni angusat qaffassarnerisigut inuusuttut ilinniartitaanerup iluani ingerlaqqinnissaminnut periarfissagissaarnerulernissaat. Ilinniagaqarneq immini inuit ataasiakkaat inuiaqatigiillu tunngavissaarnerulernerannut aqquutissiuussissaaq, taamalu peqqinnangitsumik nangittaqattaartumik kingornussaasimasinnaasut ingerlasarnerinut illuatungiiilinissamut aamma periarfissiissalluni.

Ukiumut qaammatini qulini ullut tamaasa atuartut tusindit arlallit nunatsinni inoqarfinni tamani atuariartortarput. Atuarfinni ilinniartitsisut angerlarsimaffiup qanimut suleqatigineratigut atuartut pinngitsooratik ilisimasassanik piginnaasassanillu ilikkartinneqarnissaat suliaasaraat, apeqqutaatinnagu inuuniarnikkut inissisimanerat qanoq ittuunersoq.

Angajoqqaarpassuit ilinniartitsisorpassuillu atuartut amerlanerpaat ilikkartinnissaasa qulakkeerniarnera ullut tamarluinnaasa pinngitsooratik ilisimasassanik piginnaasassaannillu peqalernissaat isumagisarpaat,

taamaasilluni ungasinnerusq isigalugu inuttut namminersortutut inissisimalernissaat tunngavissilluarumallugu.

Meeqqat atuarfiata siunertaa suusariaqarnersq politikikkullu iliuuserisinnaasagut qanoq imaqartariaqarnersut uagut qinikkatut tunngaviatigut qanoq isumaqarfiginerivut maani ataatsimiittarfimmi oqallisigisassanngortikkumallugit sammisaq una qaqippara. Taamaammat siunertarinngilara kommunet atorfeqartitaasa ilinniartitsisut, atuarfiit pisortaasa kommunenilluunniit fagchefiisa ilisimasaannut tunngasut oqallisigisagigut.

Meeqqanut atuarfiuterput oqaluuserissagutsigu kisitsisit kisiisa eqqartorsinnaanngilagut. Meeqqanut atuarfiuterput tassaanngilaq nioqqutissiorfik, taamaallaat agguaqatigiissillugu karakterinik aammalu qassit naammassinerannik uuttuiffigineqartartoq.

Meeqqat ilikkartinniarnernannut atatillugu meeqqat periarfissaasa eqqartorneranni angerlarsimaffiup pingaaruteqarnerata sammineqanngitsoorneqarnaviannginnera ilisimavara. Imaanngilarli meeqqat atuarfiat akisussaaqataanngitsoq. Uagut maani inersuarmitugut aamma akisussaaqataavugut. Inatsisiliortuuvugut, kommunellu tapiiffigineqartarnerannut aalajangersaaqataasarluta.

Meeqqat atuarfiat pillugu 2015-mi EVA'p naliliinerata ersersippaa inatsit aallaavusq ippinnartortaqqanngitsoq. Tupigisuutigineqarsinnaavorlu naliliinermi tassanerpiaq uparuarneqartunut ilaammata siunertaasq naapertorlugu piviusunngortinneqarsimanngitsut imaluunniit siunertaasq uniorlugu ingerlasut taakkartorneqarmata. Apeqqutaalerpoq inerniliineq oqinnersiuinermik tunuliaqutaqarsimansoq, tassami iluarsartuusseqqinnermi qitiulluinnartut pitsaanngitsumik piviusunngortinneqarsimanerannut patsiseqarsimassammat.

Sammissarput tassaavoq meeqqat atuarfiat, ilikkartitsinermut nikisitseqataanissamullu qitiususaq.

Pineqartoq tassaavoq atuartut amerlanerpaartaasa siunissamik qanoq ittuusinnaanernannik piviusorsiornerpaamik takorluuisinnaanerannut anguniakkaminnillu siunnerfiliinissaminnut tunngaviliinissaat angujumallugu atuarfiit ataasiakkaat kivitsisinnaassuseqarnerat qanoq inissisimansoq. Tamannalu aallaavigalugu inatsisimmi siunniunneqartunut naapertuuttumik piginnaanerilikkat sapinngisallu taakkartorneqartut aallaavigalugit periarfissanik atuartut qinersisinnaanngortinnissaat.

Meeqqat atuarfianik nalilersueriuseqartarnitsinni periutsitta misissuiffigisariaqalersimanerat piffissanngorunarpoq.

Naliliinerit meeqqat ataasiakkaat aallaavigalugit aamma pisariaqartut isumaqarpunga, trinini naggataarutaasumillu misilitsinermi agguaqatigiissitsinermi angusat kisiisa isiginagit.

Assiliaq angorusutatsinnik imalik qanoq isikkoqartariaqarpa? Massakkut qanoq isikkoqarpa, qanorlu isikkulik ornikkusutarput ornissavarput? Ornitatsinnut aqqut eqqortoq atornerlutigu qanoq ilisimassavarput? Apeqqutinut taakkununnga akissutit nakkutilliinermut atatillugu saqqummersuni nalunaarutini atuarsinnaasussaavagut, kisitsisit kiisalu trin-ini angusat kisiisa aallaavigissanngilagut. Tassami atuartunik nikisitseriarsinnaanermut tunngasut eqqaamasariaqarpagut, atuarfiillu atuartunik malunnaatilimmik nikisitseriarsinnaassut immikkut uagutsinnit ukkatarineqarnissaminnik aamma piumasaqarsinnaasariaqarput.

Inuit Ataqtigiit meeqqat atuarfiata ilikkartitsiniarnermini avatangiisinik peqqinnartunik toqqissisimanartunillu atuarfiup neqerooruteqarnissaanik, taamaasiornermilu atuartup namminersortumik eqqarsarsinnaaneranik, akuersaaginnarani nammineq isummersinnaassuseqarnerminik piginnaassusaanik, isummaminik, nammineq isiginnittaatsiminik misigissutsiminillu oqaatiginnissinnaassuseqarneranik kiisalu anguniakkaminik angusiniarsinnaassutsimigut, allanngortitseriarsinnaassutsimigut, tunniusimassutsimigut pilersitseriarsinnaassutsimigullu piginnaasaanik siuarsaanissamik neqerooruteqarnissaanik siunertaqarneq qaqugumulluunniit tapersersuiuassaaq.

Meeqqat atuarfiat makiteqqittariaqarparput. Inuitaqtigiit meeqqat atuarfiannik ingerlalluartumik peqartussaapput. Meeqqat atuarfiannut akisussaaqataaneq isiginngitsuusaaginnaraanni tamanna inuiaqtigiit avissaartuunnerulernerannik malitseqassaaq.

Inuit Ataqtigiit anguniarpaat meeqqat atuarfiat nukittuumik aqutsisoqartoq siunissamullu naleqqussarnissamut piareersimasoq, meeqqat atuarfianni ukioqtigiinnit 80 procentit qaffasinnerusumik ilinniartitaanermut ingerlaqqittarnissaat siunertaralugu. Atuartut immikkut ukkatarineqartariaqartut piffissaagallartillugu iliuseqarfigineqartarnerisa ileqqunnguussimanissaa, taamatullu tarnikkut timikkullu innarluutillit meeqqat piffissaagallartillugu iliuseqarfigineqartarnerat sulinermit ilaalluinnalersimanissaa pisariaqarpoq.

Inuit Ataqtigiinniit kissaatigaarput meeqqat atuarfiat inuttut suliatigullu nukittuumik inissisimasunik taakkulu ilaqutariinnik qanimut suleqateqartunik, taamaasilluni inuttut inissisimaneq apeqqutaatinagu pisariaqartunik ilikkagassanik piginnaaneriligassanillu inatsimmi siunertaasunik meeqqat pissarsinissaannik piviusunngortitseqataasunik aqutsisoqartoq.

Meeqqat atuarfiat tassaavoq meeraanermi inuusuttunngornermilu piffissap annerpaartaani najorneqartartoq. Tassuunakkut inuiaqatigiittut periarfissinneqarpugut atuartuni ataasiakkaani pitsaasumik allannguinnissamut sunniuteqarnissatsinnut taamalu inuiaqatigiit siunissaannut attanneqarsinnaasumik pilersitseqataanissamut.

Inersuarmi maani oqallinnissaq kinguneqartitsisumik ingerlariaqqinnissamut tunngaviliilluarilitoq.